

ԿՐԾՆԱԿԱՆ

ՅԻՍՈՒՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

«Ահաւասիկ աւետարանման ձեզ ուսախօսիք մեծ, որ եղիցի ամենայն ժողովրդեան: Ձի ծնաւ ձեզ այսօր Փրկիչ, որ է Օծեալ Տէր ի Բաղաթի Դաւթի: (ԴՄ. Բ. 10-11):

Յիսուսի ծննդեան օրերուն, Պաղեստին Հռովմայի մեծածառւ կայսրութեան մէկ նահանգն էր: Եւ այդ առիձնները Օգոստոս կայսրէն հրաման ելած էր որ աշխարհագիր մը կատարուէ և ամէն մարդ արձանագրուի իր պատկանած քաղաքի կառավարութեան տնօրէնի մէջ: Յովսէփ, ըլլալով Դաւթի տունէն և ազգատունէն, ստիպուած էր Գալիլէոյ Նազարէթ քաղաքը ձգելով գալ Հրէաստան և արձանագրուիլ Դաւթի քաղաքը եղող Բեթղեմէի մէջ: Երբ Յովսէփ և իր նշանածը՝ Մարիամ եկան Բեթղեմէի, տեղ մը չկրցան գտնել բնակելու համար: Ինչպէս որ մէջ ալ տեղ չկար, ուստի գիշերը անցուցին մօտերի մը մէջ և հոն, այդ առթիւ տեղի ունեցաւ մեր Փրկչին ծնունդը:

Ա. — Յիսուս ծնաւ խիստ համեստ պայմաններու ներքեւ: — Մէկ կողմէն աղքատութիւնն ու օտարութիւնը, իսկ միւս կողմէն՝ բարեկամներէ ու ծանօթներէ հեռու միակտէրութիւնը անտանելի կացութիւն մը ստեղծած էին Յովսէփի և Մարիամի համար: Բայց անոնք համբերատարութեամբ հայտնուեցան կացութեան հետ, վայելելով միւս կողմէն նախախնամութեան հոգածութիւնն ու առաջնորդութիւնը:

Աշխարհ թէն լուռ և անտարբեր էր, օսական երկինք ուրախութենէն կը ցնծար Փրկչին այս ծնունդովը, որուն աւետիսը հրեշտակը անմիջապէս հաղորդեց զաշտի մէջ իրենց հօտերուն պահպանութիւն ընող համեստ հովիւներուն և ըստ: Վաղեմ եւ ձեգի մեծ ուրախութեամբ անտեսը կու օամ, որ բոլոր ժողովուրդին պիտի ըլլայ: Վասնզի ձեգի այսօր փրկիչ մը ծնաւ Դաւթի Բաղաթի:

Ինչ մէջ, որ ինք Օծեալ տէր է: Եւ ասիկա ձեգի ծնաւ մը ըլլայ, մանուկ մը պիտի զօնէք խանձարուրով փաթրուած ու մտերի մը մէջ պատկած» (ԴՄ. Բ. 10-12):

Ծնունդի այս խրախուսիչ աւետիսը չտրուեցաւ Հերոդէի պաշտպաններուն, Հռովմայի կայսերական ընտանիքի անդամներուն կամ Յունաստանի փրկիչներուն, և ոչ ալ Հրէաստանի դպիրներուն ու քահանայապետներուն, այլ հրեշտակը զայն աւետեց խոնարհ դասակարգի պատկանող զաշտի հովիւներուն: Նախախնամութիւնը օժանդակ պահեց զայն իմաստուններէն եւ գիտուններէն ու յայտնեց թղայոց» (Մատթ. ԺԱ. 25): Որովհետեւ առաջինները ի վիճակի չէին գնահատելու այս խոնարհ բայց խորիմաստ ծնունդին նշանակութիւնը:

Աստուծոյ գործիչներէն է մեծ ձեռնարկները համեստ պայմաններով սկսիլ: Ծանօթ հեղինակ Արթըր Րիտ Կրիպլը կ'ըսէ. «Մեծնդի մեծագոյն հմայքը անոր պարզութիւնն է: Անկէկա օճախմբութեան օր մըն է՝ որ մարդու հոգիին կը խօսի, որովհետեւ ամէն մարդ դիւրութեամբ կ'ըմբռնէ զայն»: Իսկ Շէյքսպիրը կ'աւելցնէ. «Եւ ազգոյն է խոնարհ ծնունդը ունենալ եւ համեստ դասակարգին մէջ համբուլիլ Բան քէ երեւոյթով ծանր կսկիծով ու ազգիլ ոսկեպառ լիցով մը»: Արքայական պաշտպաններու և կամ հարուստներու ապարանքներուն մէջ տեղի ունեցած մեծագոյնը ու մեծափառ ծնունդներ երբեք պատահած է որ օգուտէն աւելի ֆլուսներ հասցուցած են մարդկութեան: Հեւ տեարար լաւ է համեստ ծնունդ մը ունենալ և ժողովուրդին օգտակար ծառայութիւններ մատուցանել քան թէ մեծափառ թաժ պաշտպանութիւն մէջ ծնիլ և անպատեղ ծառի մը նման անօգուտ մէկը ըլլալ մարդկութեան:

Բ. — Յիսուսի ծնունդը քեւեւ այսպէս օտար խոնարհ էր, բայց մեծ օգտակարութիւններ ունեցաւ համայն մարդկութեան: — Յիսուսի այս համեստ ծնունդը ընկերութեան պատմութեան մէջ չորս դարգուրուի մը բացաւ, անով՝ կրօնի պատմութեան մէջ չորս էլ մը սկսաւ, ինչպէս նաեւ աշխարհի քաղաքակրթութիւնը յեղաշրջուեցաւ հիմնովին: Մտերի այս խոնարհ ծնունդը մարդոց

կրօնական փորձառութեան վրայ նոր լոյս մը սփռեց, և որով աշխարհի մէջ քրիստոնէութեան հաստատման պատճառ եղաւ:

Փրկչին այս ծնունդը մանուկները հոգածութեան առարկայ դարձուց և անոնց շուրջ հետաքրքրութիւն ստեղծեց: Մարդկային ցեղի պատմութեան մէջ մանուկները բոլորովին անտեսուած էին Յիսուսի աշխարհ գալէն առաջ: Հին ատեն կրօնի առեղծորդները մանուկներով հետաքրքրուած չէին, իրենց պատգամները ուղղուած էին չափահաս ար մարդոց, անտեսելով մանուկը, ինչպէս նաև իգական սեռը: Իսկ Յիսուս հետաքրքրուեցաւ մանուկներով, սիրեց և օրհնեց զանոնք, և նոյնիսկ Աստուծոյ թա՛գաւորութիւնը մանեղու համար մանուկները օրինակ ներկայացուց աշխարհի: Ասոր իբր արդիւնք, քրիստոնէական եկեղեցիներ ամենուրեք դպրոցներ բացին մանուկները կրթելու համար:

Յիսուսի աշխարհ գալը բարձրացուց նաև իգական սեռին ընկերական դիրքը: Յիսուսէ առաջ կ'ընէր չունէր ընկերային այն դիրքն ու առանձնաշնորհումը՝ զորս այսօր կը վայելէ քաղաքակիրթ ազգերու մէջ:

Յիսուս մեծ արժէք տուաւ նաև խմորոց անհատականութեան, ռիճիջ օգուտ ե մարդու մը համար եթէ ամբողջ աշխարհը տանի, բայց իր հոգին կորսնցնէ՞ (Մկ. Ը. 36): Իր այս պատգամով, Յիսուս շեշտեց մարդու բարոյական արժանիքը և անոր հոգիին ճիշտութիւնն ու յաւիտենական արժէքը:

Գ. — Յիսուսի այս խոնարհ ծնունդը զԱստուած յայտնեց մարդկութեան: — Մեր Փրկչին Աստուածայայտնութիւնը երկու որոշ ուղղութիւն ունեցաւ՝ մէկը՝ զԱստուած յայտնել, այսինքն՝ Աստուծոյ մարդուն հանդէպ ունեցած հետաքրքրութիւնը, համակրանքը, կարեկցութիւնը և սէրը ծանօթացնել. իսկ միւսը՝ մարդը յայտնաբերել, այսինքն՝ ցոյց տալ աշխարհի թէ մարդ էակին մէջ բարձրագոյն կեանք մը ապրելու համար ներքին ի՞նչ ընդունակութիւններ թաքնուած են, ի՞նչ նոր կարելիութիւններ կը գտնուին: Մարդու ներսիդին Աստուծոյ հետ ներդաշնակ կեանք մը վարելու համար հոգեկան ի՞նչ խորունկ իրձեր կան, և տակաւին չմշակուած ի՞նչ բնազդ-

ներ ու թաքուն կարողութիւններ ծարուած են: Այս բոլորը մարդոցեայ Յիսուսը իր ապրած բարձր կեանքով երևան բերաւ և մեզի ցուցադրեց գործնականապէս:

Աստուած շատ մը կերպերով ինքզինքը աշխարհի ծանօթացուցած էր, բայց Յիսուսի կեանքին մէջ Անոր յայտնութիւնը իր կատարելութեան հասաւ: Յիսուսի ծնունդը ուստի Աստուծոյ մերձեցումը եղաւ մարդկութեան և մարդկութեան ալ մերձեցումը Աստուծոյ:

Յիսուսի ծնունդէն առաջ, Աստուծոյ մօտին մարդոց ունեցած գաղափարը շատ թերի էր: Մարդիկ կը կարծէին թէ Աստուած տիեզերքը ստեղծելէ ետք անկիւն մը քաշուած է և հանդիսատեսի դեր մը միայն կը կատարէ մարդոց վրայ: Փրկչին ծնունդը սակայն հերքեց այս սխալ կարծիքը և ցոյց տուաւ մարդոց թէ Աստուած շարժուն ու գործն ոյժ մըն է տիեզերքի մէջ և մարդոց հետ հաղորդակցութեան մէջ է միշտ, ինչպէս առիթով մը ըսաւ. «Հայրս մինչեւ այսօր կը գործէ եւ ես ալ կը գործեմ» (Յովհ. Ե. 17): Յիսուսի այս խօսքը լուսարանեց մարդոց միտքը և շտկեց Աստուծոյ մօտին անոնց ունեցած թիւր կարծիքը:

Հատ Յիսուսի, Աստուած մեզ սիրող մեր երկնաւոր Հայրն է, իսկ մենք՝ Անոր որդիները: Ամերիկացի նշանաւոր քարոզիչ Ֆրիթս Փրուքս իրաւունք ունի երբ կ'ըսէ. «Մանուկ Յիսուսի ծայրը ցնծութեամբ ևս լեցէ մեզի թէ մարդիկ Աստուծոյ զուակներն են: Քրիստոնէութիւնը ուստի ուրիշ բան չէ բայց եթէ մարդոց Աստուծոյ հետ, իբրև հայր և որդի, մտերմիկ հաղորդակցութիւնը: Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ մասնակից ըլլալով Անոր բնաւորութեան, Յիսուսի էմմանուել անունը (Աստուած ընդ մեզ) ցոյց կու տայ թէ Աստուած մեզմէ հեռու չէ, այլ մեզի մօտ է և մեզի հետ:

Հիթանոս կրօնքներու ազդեցութեան ներքեւ աշխարհ խաւարի մէջ կ'ապրէր. Յիսուս, իբրև երկինքէն իջած լոյս, լուսաւորեց մարդկութիւնը և տուաւ անոր կեանքին շիտակ ուղղութիւն մը, յայտնաբերելով Աստուծոյ մօտիկութիւնն ու սէրը մարդոց: «Վասնզի Աստուած այնպէս սիրեց աշխարհը, մինչեւ իր միածին Որդին առաւ ողպեսդի ամեն ով որ Անոր հաւատայ» չկու-

սրբի, այլ յաւիտեանական կեանք ունենայ» (Յովհ. Գ. 16)։ Յիսուս մարդկային մարմնի մէջ ապրեցաւ այս յաւիտեանական, բարձրագոյն կեանքը և մեղի օրինակ եղաւ որ մենք ալ հետեւինք իր քայլերուն։

Դ. — Յիսուսի խոնարհ ծնունդը նոր կեանք մը բերաւ աշխարհի։ — Ինչպէս ինքը ըսաւ. «Ես եկայ որ կեանք ունենան եւ աւելի եւս ունենան» (Յովհ. Ժ. 10)։ Միւս կրօնքները չունէին այս առաւել և ճոխ կեանքը՝ զոր Յիսուս աշխարհ բերաւ, ապրեցաւ, քարոզեց և սորվեցուց մարդոց որ հաւատաքով իրեն դիմելով ստանան իրմէ այս յաւիտեանական և երանաւէտ կեանքը։ Մարդիկ հին կրօնքներու արտաքին երկարածիք ձեւակերպութիւններէն յոգնած ու անկենդան գրգռութիւններէն ձանձրացած՝ կրօնական կենդանարար կեանքի մի կարօտը կը քաշէին խորապէս։ Մարդկային ցեղի կրօնական փորձառութեան պատմութեան մէջ զգալի պակաս մըն էր ասիկա։ Յիսուս ճիշդ ատենին աշխարհ գալով լրացուց մարդոց այս կենսական պակասը։

Յիսուս, որպէս Աստուծոյ էութեան լիման մէջ պատկերը և Անոր փառաց յաւիտեանական լոյսը, մէկ կողմէն Աստուած մարդոց մօտեցուց և միւս կողմէն՝ մարդը Աստուծոյ, և որով աստուածային բարձր կեանքի հաղորդակից ըրաւ մարդը։ Իրմով Աստուած մարդացաւ, իսկ միւս կողմէն ալ մարդը աստուածացաւ, այսինքն՝ աստուածային շնորհներով օժտուած հոգեւոր բարձրագոյն կեանքը ապրելու սկսաւ։

Քրիստոնէութիւնը ուստի ո՛չ գրքի, ո՛չ օրէնքի և ո՛չ ալ տառական իմաստով դաւանանքի կրօնք է։ Քանզի գիրը կը սպաննէ, իսկ հոգին կ'ապրեցնէ։ Դաւանանքը առանց գործնական կեանքի վերածուելու, տեսնել մը իմացական ուղղափառութիւն (Intellectual orthodoxy) միայն յոռաջ կը բերէ մարդու կեանքին մէջ և ուրիշ ոչինչ։ Սատանան ալ Աստուծոյ գոյութեան կը հաւատայ, բայց ի՛նչ օգուտ երբ այդ հաւատքը կեանքի չի վերածուի։

Դաւանանքը, վարդապետական գրուածութիւններ կարեւոր են, ոչ ոք կը մերժէ զանոնք, բայց քրիստոնէական կրօնի մէջ կարեւորագոյնը կեանքն է, զոր աշխարհ

բերաւ Յիսուս՝ երբ այցելեց մեր երկրագունդը։ Ամերիկացի մեծ հեղինակ Լայմոն Էյպսթիլ բառերով, Յիսուսի աշխարհ բերած այս կեանքը «եթէ արեւայայտեցաւ իմացական ձեւով՝ անկէ հաւատքի հանգումակը յառաջ եկաւ, երբ արեւայայտեցաւ կազմակերպական ձեւով՝ անկէ ծէս եւ աւարդութիւններ երեւան եկան, իսկ երբ արեւայայտեցաւ կազմակերպական ձեւով՝ անկէ Սկեղեցին ստեղծուեցաւ»։ Հետեւաբար Յիսուս ինքն է թէ՛ վարդապետութիւնը, թէ՛ հաւատքի հանգանակը և թէ՛ բուն իսկ Աւետարանին մեղի քարոզած հոգեւոր բարձրագոյն կեանքին ակնադրուրը։ Այլ խօսքով, Յիսուս կեանքն իսկ է, ինչպէս ըսաւ. «Ես եմ ճանսպարհ եւ ճամբաբնութիւն եւ կեանք» (Յովհ. ԺԴ. 6)։ Այն որ Յիսուս կը գտնէ, արդէն գտած կ'ըլլայ ամէն բան, թէ՛ կեանքը և թէ՛ անոր շխտակ բացատրութիւնը։

Ե. — Յիսուսի խոնարհ ծնունդը միաժամանակ «եկրի վրայ խաղաղութիւն եւ մաքուր միջոց հաճութիւն» բերաւ։ — Յիսուս, իրեւ «Եւթան խաղաղութեան», աշխարհ եկած էր աւետանը համար թէ Աստուած մեր երկրորդ հայրն է, իսկ մարդիկ՝ իրաւունք եղբայրներ ու քոյրեր։ Ուստի, Աստուծոյ հայրութեան ներքեւ, մարդիկ պէտք է ապրին իրարու հետ փոխադարձ յարգանքով, իրարու վիրտները մտքին ջանալով, ունենալով իրենց համար բարեացակամութիւնը կեանքի կանոն, սերը կեանքի սկզբունքը և խաղաղութիւնը կեանքի նպատակակէտ։

Յիսուս ըսաւ. «Ես խաղաղութիւն կը բռնում ձեզի, իմ խաղաղութիւնս կու տամ ձեզին» (Յովհ. ԺԴ. 27)։ Ինքը այս խաղաղութեան կեանքը ոչ միայն աշխարհ բերաւ, այլ և ապրեցաւ, քարոզեց և մեղի ժառանգ թողուց։ Քրիստոնէութիւնը, զոր մենք կը դաւանինք, խաղաղութեան կրօնք է։ Քրիստոնեան այն է որ կ'ապրի այս աշխարհի մէջ ամէն ատեն վայելելով մեքի անգործութիւն, սոթի խաղաղութիւն եւ հոգեկան եղանկութիւն։ Մէկը որ զուրկ է «ամէն մտքէ վեր» աստուածային այս խաղաղութենէն, իսկապէս դժբախտ արարած մըն է այս աշխարհի վրայ։

Աշխարհ որեւէ ժամանակէ տեւիլ տշտմ պէտք ունի այս խաղաղութեան: Ո՞ր պիտի տայ աշխարհի համար այս խաղաղութիւնը իմէ ոչ մանկացեալ Յիսուսը, և որո՞ւ միջոցաւ իմէ ոչ մեր Մհնք՝ քրիստոնիաներս ծանր պատասխանատուութեան ներքեւ ենք թէ՛ Աստուծոյ առջև և թէ՛ մեր խղճի դատաստանին: Մհնք ոչ միայն ապրելու ենք այս խաղաղութեան կեանքը, այլև պարտական ենք տարածելու դայն մարդոց մէջ: Սրբազան Մատեանը կ'ըսէ, «Ի՞նչ գեղեցիկ եմ խաղաղութիւն աւետարանողներուն եւ բարի բաներու աւետիս տուողներուն ոտները» (Հռովմ. Ժ. 15): Յիսուսի համար շիտակ էր այս խօսքը: Անիկա աշխարհ եկաւ «խաւաքի եւ մահուան ստուերի մէջ նստողներուն լոյս տալու ու մեր ոտները խաղաղութեան նամբուն մէջ օղկելու» (Ղպ. Ա. 79): Մհնք ալ, իբրեւ Յիսուսի հետեւողներ, պէտք է խաղաղութիւնը տարածող մէջ մէկ առաքեալներ ըլլանք այս աշխարհի մէջ:

Երբ Յիսուսի այս խաղաղութիւնը առաւածուի աշխարհի վրայ, այլևս մարդիկ կը սկսին ինքնաբերաբար զիրար ողջունել իբրեւ եղբայրներ և քոյրեր, և կը վարուին իրարու հետ սիրով, համերաշխութեամբ, բարեացակամութեամբ և հաճութեամբ: Ասով է որ Աւետարանին «Եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն» պատգամը գործադրուած կ'ըլլայ մարդոց մէջ:

Քրիստոնէութիւնը կը սկսի մտուել մէջ ծնած մանուկ Յիսուսով՝ որ Փրկիչն ու Օծեալ Տէրն է մարդկութեան: Այս համեստ պայմաններով ծնած Փրկիչն ու Տէրն է որ երկու հազար տարիներէ ի վեր թագաւորեց բիւրաւոր մարդոց սրտերուն վրայ և այսօր ալ կը թագաւորէ, և որուն թագաւորութիւնը անվախճան է: Այս խոնարհ ծնունդունեցող մանուկն է որ փոխեց մարդոց ապրելակերպը և առաւ առնոց նոր ու բարձր ներշնչումներ՝ մազլցելու համար կեանքի աւելի բարձր ոլորտները, դէպի Աստուծոյ շնորհաց գահը և դէպի կատարելութիւն: Հետեւաբար Անոր այս խորմամաս ու հրաշափառ ծնունդը Աստուծոյ մեծագոյն պարգեւն է մարդկութեան: «Գովութիւն Աստուծոյ» Անոր այս անպատկեր պարգեւին համար» (Բ. Կորն. 1, Թ. 15):

ԳՐ. Ա. ՍԱՐԱՑԵԱՆ

Ձեռնագիր, Գալիւ.

ԿԱՆՈՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐԸ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Դ.

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ՊԱՅՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԸՍՏ ՏԱԹԵՒՈՒ ԴՊՐՈՑԻՆ

Ե. ԱՍՏԻՃԱՆ, *միեռնոյն տեղը.*

Շարականներէ (ԲԿ., Անդադար յերկինս օրհնարանողք, Որ զլոյսն անհառ շնորհաց, Լցեալ աստուածային շնորհիւ, Վարդապետն վառեալ ծաղիկ, Այսօր տղիւր գիտութեան յորդեալ, Այսօր ցնծան երկնայինքն և պար, Անպատու մե կառք) և Ընթերցուածներէ (Ելք, Դ. 1-12, Երմ. Ա. 4-12, Եսայի, ԻՐ. 1-2, Գործք, Թ. 13-20, Սփեւ. 2. 10-17, Մատթ. Ժ. 13-19) ետքը՝ միեռնոյն ձեռով կը տրուի գաւազանը.

«Ա՛հ զնիմգեհոյդ աստիճան վարդապետեալսն, եւ լո՛ւր սրբազան մարգարէին կրկնաբանութեան»՝ քի Պաշտատ արարէ գնանապարհ Տեառն, եւ ուղիս արարէ գաւազնա Աստուծոյ մերոյ: Վասն որոյ եւ դու յօծար կամօք պատրաստեալ գնանապարհ Տեառն օրինօք եւ հաւատով ի հոգի եւ ի մտմին հաւատացելոց: եւ ըստ աշխատեալսն եւ վասակոց քոց արժանի լիցիս ժառանգել զխոսացեալ տեղին, քի Ա՛հ եսն եմ՝ անդ եւ պատեցնեալն իմ եղիցին, ի նոյն սէր վառելով զմիտս քո յամենայն ժամ. ամենք: Շարական (ԲԿ., Երբ ժամ հերձեաց Մովսէս) և Պաշտպանիչ:

Այս աստիճանի մէջ Վարդապետին առջև կը դրուի յօծար կամօք: Առանց յօծարութեան, առանց փափաքի դժուար է յաւընդիլ որեւէ գործի մէջ, ո՛ւր մնաց հոգեւոր գործի մէջ: Աստուծոյ ճանապարհը միշտ պատրաստ պահել հաւատացեալներու կեանքին մէջ, այսինքն՝ միշտ լարուած պահել անոնց հոգիները իրենց յարացոյցին, միայն իմաստութեամբ և գիտութեամբ չ'ըլլար, այլ յօծարակամութիւնը անհրաժեշտ է այդ գործին մէջ յաջողելու համար: Ով որ յօծար կամօքով, սիրով կը կատարէ իր գործն ու պաշտօնը, միշտ կը յաջողի և վարդապետ